

مقدمه‌ای بر

نظریه‌ها و الگوهای آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت

گردآوری و تالیف:

فایزه صحبایی

دانشجوی دکتری تخصصی آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت

دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم پزشکی تهران

محمد پورزادی

کارشناس ارشد علوم ارتباطات

و با مقدمه‌ای از

دکتر علی رمضانخانی

استاد و عضو هیات بود تخصصی آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت

سرشناسه	صحابی، فائزه، ۱۳۳۸ - گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	مقدمه‌ای بر نظریه‌ها و الگوهای آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت/ گردآوری و تألیف فائزه صحابی، محمد پورزادی؛ با مقدمه‌ای از علی رمضانخانی.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات حیدری، ۱۳۹۴.
موضوع	سلامت‌پروری
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۸۱۵-۴۱-۰
وضعیت فهرست نویسی	فیا
شناسه افزوده	پورزادی، محمد، ۱۳۳۸
شماره کتابشناسی ملی	۳۹۹۱۸۵۷

این اثر، مشمول قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۳۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر)، منتشر یا پخش کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

ناشر کتب علوم پزشکی

مقدمه‌ای بر نظریه‌ها و الگوهای آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت

گردآوری و تألیف: فائزه صحابی - محمد پورزادی

ناشر: انتشارات حیدری

نوبت و سال چاپ: اول - ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: طرح و نقش

مدیر تولید: سیده‌مریم حیدری

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۱۵-۴۱-۰

مراکز پخش:

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری غربی، رویروی اداره پست، پلاک ۱۲۴، طبقه اول، واحد ۲ | تلفن: ۶۶۹۷۶۶۷۸/۶۶۹۷۶۴۹۹

فروشگاه ۱: خیابان انقلاب، رویروی دانشگاه، پاساژ فروزنده، طبقه همکف، پلاک ۲۲۲ | تلفن: ۶۶۳۷۸۹۴۷

فروشگاه ۲: خیابان انقلاب، بین ۱۲ فروردین و فخر رازی، رویروی نشر جیحون، فروشگاه کتب پزشکی، ۶۶۴۹۹۲۱۴

فروشگاه ۳: قلهک، خیابان زرگنده، دانشگاه آزاد اسلامی، کتابفروشی دانشگاه | تلفن: ۲۲۶۲۲۶۰۵

فروشگاه ۴: اراک، خیابان دکتر حسابی، فروشگاه نشر حیدری | تلفن: ۰۸۶۳-۲۲۳۴۸۸۳

فروشگاه ۵: بجنورد، خیابان ۱۷ شهرپور جنوبی، نبش کوچه پرتانی، پلاک ۳۱۳، فروشگاه نشر حیدری، تلفن ۰۵۸-۳۲۲۶۳۵۵۸

فروشگاه ۶: خرم‌آباد، دانشگاه علوم پزشکی کمالوند - فروشگاه نشر حیدری | تلفن: ۰۸۶۳-۲۲۳۴۸۸۳

و کتابفروشی‌های معتبر سراسر کشور

بهاء: ۸۹۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه
۹.....	پیشگفتار
۱۱.....	علم (معرفت)
۱۳.....	ویژگیهای یک نظریه علمی
۱۴.....	مراحل شکل گیری نظریه
۱۶.....	پارادایم
۱۸.....	انواع پارادایم
۱۹.....	دیدگاه اثبات گرایی یا بوزنیستی
۲۱.....	دیدگاه تفسیر گرایی (هرمنوتیک)
۲۲.....	دیدگاه انتقادی (پساساختار گرایی)
۲۴.....	دیدگاه ماتریالیسم دیالکتیک
۲۵.....	دیدگاه عقل گرایی
۲۶.....	عقل گرایی انتقادی
۲۸.....	دیدگاه استنباطی
۳۱.....	نظریه ها و الگوها
۳۲.....	تعریف نظریه
۳۳.....	فواید نظریه
۳۳.....	ویژگیهای یک نظریه علمی
۳۵.....	تفاوت نظریه و الگو

دسته‌بندی نظریه‌ها و الگوهای بهداشتی ۳۸

الگوها و نظریه‌های فرایند تغییر (درون فردی) ۴۲

۱- الگوی اعتقاد یا باور بهداشتی ۴۲

۲- نظریه انگیزش محافظت ۴۵

۳- الگوی فرایند موازی گسترده ۴۹

۴- الگوی فرایند اتخاذ احتیاط ۵۳

۵- الگوی فرانظریه‌ای ۵۷

۶- نظریه عمل منطقی و رفتار برنامه ریزی شده ۶۴

۷- الگوهای استرس و سازگاری ۶۷

الگوها و نظریه‌های فرایند تغییر (بین فردی) ۷۴

نظریه شناختی اجتماعی ۷۴

الگوها و نظریه‌های فرایند تغییر (جامعه) ۸۲

۱- بازار یابی اجتماعی ۸۲

۲- نظریه انتشار نوآوری ۸۶

۳- فومنت ۹۶

نظریه‌ها و الگوهای برنامه ریزی و اجرا ۹۷

۱- الگوی پرسید-پرسید ۹۷

۲- مدل بزنف ۱۰۵

۳- الگو پن تری ۱۰۶

نظریه‌های سازمانی ۱۰۸

۱- نظریه‌های تغییر سازمانی ۱۰۸

نظریه مرحله‌ای تغییر سازمانی ۱۰۹

نظریه توسعه سازمانی..... ۱۱۳

نظریه‌های عرض سازمانی..... ۱۱۵

نظریه روابط بین سازمانی..... ۱۱۵

نظریه اقدام ائتلاف اجتماع..... ۱۱۸

فهرست منابع..... ۱۲۳

www.ketab.ir

بنام خدا

مقدمه

دسترسی به مفهوم سلامتی نیازمند بررسی دقیق و شناخت همه جانبه ابعاد وابسته به سلامت می باشد. این مقوله تلاشی همگانی و مستمر را طلب میکند تا متعاقب تشخیص مشکلات وابسته به سلامت، برنامه ریزی، اجرا و ارزشیابی گردد. ارتقا سلامت با محوریت آموزش بهداشت، رویکردی اثربخش در پیشگیری از مسائل و مشکلات بهداشتی و بهبود رفتارهای سلامتی محسوب می شود.

تغییر رفتار در افراد، گروه ها و جوامع یکی از مقولات مهم و مطرح است که با روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم تربیتی و علوم رفتاری ارتباطی تنگاتنگ دارد. رفتار انسان دارای پیچیدگی هایی است که رسیدن به مقوله تغییر رفتار و ایجاد رفتار صحیح را با مشکل مواجه ساخته است. از طرف دیگر رفتار انسان تحت تاثیر عوامل تاثیر گذار بسیاری است که پیچیدگی رفتار وی را بفرنج تر می نماید. نتایج تحقیقات نشان می دهند که بسیاری از مشکلات موجود در جوامع امروزی ناشی از رفتارهای نادرست بوده که ریشه در شرایط ژنتیکی، محیطی و اکولوژیکی دارد و شناخت رفتارهای انسانی بررسی های چند جانبه ای را طلب می کند که انجام آن در قالب نظریه ها و الگوها راه را برای ریشه یابی هموارتر می سازد.

الگوها و نظریه های آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت با توضیح دقیق این عوامل و بیش بینی نتایج حاصل از رفتار، کمک های شایان توجهی در تغییر رفتار می کند. تعدد الگوها و نظریه ها و کاربرد آنها سبب گردیده تا آموزش بهداشت، مبتنی بر نظریه و الگو شده و جایگاه ویژه ای پیدا کند. اما چالش مهم و فراگیری که امروزه در حیطه آموزش نکات بهداشتی ایجاد شده عدم استفاده از یک قالب مشخص جهت ایجاد تغییر رفتار می باشد، از طرف دیگر الگوهای معرفی شده در بسیاری از کتب به زبان تخصصی نوشته شده اند که لازم است در ترجمان دانش، نوشتار تخصصی به زبان همه گروه های ذینفع تدوین گردد.

کتاب حاضر از مجموعه نوشته‌های تخصصی موجود، مجموعه‌ای را فراهم ساخته است که می‌تواند سبب توانمندسازی کلیه گروه‌های آموزشی گردد. کتاب "مقدمه‌ای بر نظریه‌ها والگوهای آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت" با مهارتی مناسب به صورت خلاصه‌ای از الگوها و نظریه‌های کاربردی درآمده تا مورد استفاده کلیه دانشجویان و مجریان سلامت قرار گیرد، امید می‌رود که نگارش این کتاب، سرآغازی برای خلق آثار ارزشمند دیگر باشد.

دکتر علی رمضانخانی

استاد و عضو هیات بود تخصصی آموزش بهداشت و

ارتقاء سلامت دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

www.ketab.ir

پیشگفتار

مهم ترین هدف آموزش بهداشت تغییر رفتار نادرست و یا تداوم رفتار مناسب است، به همین دلیل آموزش نکات مربوط به سلامتی روشی شناخته شده است که می توان با آن به اهداف بهداشتی، پیشرفت و نوآوری دست یافت. برای موفقیت در تغییر یا تثبیت رفتارهای وابسته به سلامت، آموزش دهندگان باید از عوامل تاثیر گذار بر مردم آگاه بوده و نظریه ها و الگوها به این فرآیند کمک می نمایند. نظریه های آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، چارچوبی جهت درک اینکه مردم چگونه فرا می گیرند، چرا و چگونه رفتار می کنند فراهم می سازد. بعلاوه آن ها راهنمایی برای مداخلات موثر جهت تغییر رفتار هستند.

نظریه ها و مدل های بهداشتی حاصل پشتوانه ای غنی از سالها تفکر و استدلال منطقی می باشند. امروزه تعداد زیادی از نظریه ها در بخش بهداشت و سلامت مطرح بوده و افزایش روزافزون آن ها جایگاه ویژه ای به موضوع سلامتی داده است.

کثرت الگوها و زمان بر بودن مطالعه آن ها برای دانشجویان، نویسندگان این کتاب را بر آن داشت تا از بین نظریات مطرح در رشته های وابسته به سلامت، پرکاربردترین آن ها را انتخاب و به شکل خلاصه و در قالب تالیف به دانشجویان علاقه مند ارائه نمایند.

هدف کلی کتاب، آشنایی دانشجویان و فراگیران رشته های مختلف از جمله پرستاری، آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت جهت استفاده و کاربرد برخی نظریه ها و الگوها برای طراحی و اجرای برنامه های آموزش بهداشت و ارتقا سلامت در بخش های وابسته به سلامت می باشد. در این کتاب سعی شده است پرکاربردترین نظریه ها و الگوها براساس سرفصل بعضی از رشته ها مانند سلامت جامعه و به مدد انتشارات حیدری تدوین گردد. امیدواریم استفاده کنندگان کتاب کاستی ها را بر ما بخشیده و با تذکرات و راهنمایی های سازنده خود مشوق ما در رفع مشکلات و نارسایی های آن باشند.